

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 3

БЕОГРАД, 1934 ГОДИНЕ

КЊИГА III

XXVII РЕДОВНИ САСТАНАК

СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 12 ЈУЛА 1934 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ

ПРЕТСЕДАВАО:

Претседник
ДР. ЉУБОМИР ТОМАШИЋ

Секретар
АСИМ АЛИБЕГОВИЋ

Присутни су г. г. Министри: Министар финансија др. Милорад Ђорђевић, Министар социјалне политике и народног здравља др. Фран Новак и Министар шума и рудника др. Милан Улмански.

ПОЧЕТАК У 10,05 ЧАСОВА.

САДРЖАЈ:

1. — Читање и усвојење записника XXVI редовног састанка;
2. — Извештај Одбора Сената за проучавање законског предлога о градским општинама;
3. — Извештај Административног одбора Сената о прегледу рачуна за прво тромесечје буџетске 1934/35 године;
4. — Молбе и жалбе;
5. — Дневни ред: 1) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о конвенцији о ликвидацији пореза и да би се избегло двоструко опорезивање за време од 3 новембра 1918 до 31 децембра 1922 године у смислу чл. 43 општих споразума о извршењу Рапалског уговора са завршним Протоколом — закљученој и потписаној у Риму 26 априла 1924 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије; 2) Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о државном рачуноводству; и 3) Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о државном правобраниоштву.

Говорници: Секретар Асим Алибеговић, извештач Светозар Томић, Министар финансија др. Милорад Ђорђевић, др. Станко Шврљуга, извештач др. Владимир Равнихар.

Претседник др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, отварам XXVII редовни састанак Сената Краљевине Југославије и молим господина секре-

тара да прочита записник последњег нашег састанка.

Секретар Асим Алибеговић чита записник XXVI редовног састанка Сената.

Претседник др. Љубомир Томашић: Има ли, господо сенатори, каквих приговора овом и овако састављеном записнику? (Нема.) Пошто приговора нема то објављујем да је записник примљен и оверен.

Изволите, господо сенатори, чути извештаје одборске.

Секретар Асим Алибеговић саопштава: 1) Одбор Сената који је проучавао законски предлог о градским општинама поднео је Сенату свој извештај о овом предлогу; 2) Имунитетски одбор поднео је Сенату свој извештај по захтеву г. Министра правде за издавање суду сенатора др. Милана Врбанића због дела из § 302 Кривичног законика.

Претседник др. Љубомир Томашић: Ова два одборска извештаја биће раздвојена господи сенаторима и стављена на дневни ред кад то Сенат закључи.

Молим господина секретара да прочита извештај Административног одбора о прегледу рачуна Сената за прво тромесечје буџетске 1934/35 године.

Секретар Асим Алибеговић прочита извештај Административног одбора о прегледу рачуна Сената за прво тромесечје буџетске 1934/35 године који гласи:

СЕНАТ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Административни одбор
Примљено 10-VII-1934
ДБр. РБр. 43

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

У смислу чл. 128 Закона о пословном реду у Сенату Административном одбору част је поднети свој извештај о рачунима Сената за прво тромесечје буџетске 1934/35 године, т. ј. за месеце: април, мај и јуни 1934 године.

У току ова три месеца од Главне државне благајне примљено је динара 3,090.567.— (три милиона деведесет хиљада пет стотина шездесет седам), а за то исто време на разне издатке предвиђене буџетом утрошено је динара 2,500.215.80 (два милиона чет стотина хиљада две стотине петнаест и 80/100).

Административном одбору част је извести Сенат, да су месечни прегледи касе и докумената за месеце: април, мај и јуни 1934 године, у смислу чл. 128 Закона о пословном реду у Сенату, извршени од стране одређених чланова Одбора г. г. др. Момчила Ивковића, Милана Поповића и Крсте Смиљанића, који су својим потписима потврдили, да је стање касе и докумената тачно и исправно.

Према свему предњем Административном одбору част је умолити Сенат, да овај извештај прими к знању.

Секретар
Административног одбора

сенатор
М. Л. Поповић, с. р.

Претседник
Административног одбора
сенатор
К. Радовановић, с. р.

Претседник др. Љубомир Томашић: Прима ли Сенат к знању овај извештај? (Прима.) Према томе објављујем да је Сенат примио прочитани извештај о рачунима Сената за прво тромесечје буџетске 1934/35 године, т. ј. за месеце април, мај и јуни 1934 године.

Изволите чути молбе и жалбе које су дошле Сенату.

Секретар Асим Алибеговић чита молбу радника и грађана из Зенице, и жалбу хотелијера са Лопуда.

Претседник др. Љубомир Томашић: Саопштена молба и жалба упутиће се надлежном Одбору за молбе и жалбе.

Прелазимо на дневни ред. Прва је тачка дневног реда: претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о конвенцији о ликвидацији пореза и да би се избегло двоструко опорезивање за време од 3 новембра 1918 до 31 децембра 1922 године у смислу чл. 43 општих споразума о извршењу Рапалског уговора са завршним Протоколом — закљученој и потписаној у Риму 26 априла 1924

године, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије.

Известилац је г. сенатор Нешковић. Јер је изненада морао да буде отсутан са данашње седнице, молим г. секретара да изволи прочитати извештај Одбора.

Секретар Асим Алибеговић прочита извештај:

Београд, 9 јула 1934 год.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Београд

Нарочити Одбор Сената за проучавање предлога Закона о конвенцији о ликвидацији пореза и да би се избегло двоструко опорезивање за време од 3 новембра 1918 године до 31 децембра 1922 године у смислу чл. 43 општих споразума о извршењу Рапалског уговора са завршним протоколом, закљученој и потписаној у Риму 26 априла 1924 године између Краљевине Југославије и Краљевине Италије, свестрано је проучио упућени му законски предлог и нашао, да исти треба примити у редакцији како га је и Народна скупштина примила.

Извештавајући Сенат о предњем, Одбору је част умолити га, да овај законски предлог прими у редакцији како га је Народна скупштина усвојила.

За известиоца Одбор је одредио сенатора г. Нешковића Јована.

Др. Ђ. Котур, с. р.
Секретар,

Илићановић, с. р.
Претседник Одбора,

Чланови:

М. Марјановић, с. р.
К. Радовановић, с. р.
Др. Мићић, с. р.
Др. Динко Тринајстић, с. р.
Гаврило М. Церовић, с. р.

Претседник др. Љубомир Томашић: Отварам дебату у начелу. Јер се нико није јавио за реч, оглашујем да је претрес у начелу закључен и молим г. секретара да изврши прозивку. Гласаће се са „за“ и „против“.

Секретар Асим Алибеговић прозива господу сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — за
Алкалај др. Исак — за
Антипармаковић Јован — отсутан
Анић Лазар — за
Арнаутовић Шериф — за
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антун — отсутан
Видаковић Љубомир — отсутан
Виловић Осман — за
Врбанић др. Милан — за
Вујић Павле — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Људевит — отсутан
Глушац др. Васо — за
Грасл др. Георг — за
Грегорин др. Густав — за
Десница др. Урош — за
Добринић Петар — отсутан

Драговић Милутин, — отсутан
 Бирлић Петар — отсутан
 Живановић Јеремија — отсутан
 Зеџ др. Петар — за
 Иванишевић доп Фран — за
 Ивановић Драгољуб — отсутан
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — отсутан
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Бура — отсутан
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — за
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — отсутан
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — за
 Муфтић Салем — отсутан
 Немец др. Јосип — за
 Нешковић Јован — отсутан
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Пајо — за
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — отсутан
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — за
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — за
 Смљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Џафер — отсутан
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — за
 Томић Светозар — за
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — отсутан
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — отсутан
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Претседник др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, изволите чути резултат гласања. Гласало је 49 сенатора, сви „за“; према томе оглашujem да је овај законски предлог у начелу једно-

гласно прихваћен.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. секретара да прочита § 1.

Секретар Асим Алибеговић чита наслов и § 1. **Претседник др. Љубомир Томашић:** Прима ли се § 1? (Прима се). Објављујем да је § 1 примљен. Молим г. секретара да прочита § 2.

Секретар Асим Алибеговић чита § 2. **Претседник др. Љубомир Томашић:** Прима ли се § 2? (Прима се). Објављујем да је примљен и § 2.

Прелазимо на коначно гласање. Молим г. секретара да изволи извршити прозивку. Гласа се као и први пут са „за“ и „против“.

Секретар Асим Алибеговић прозива господу сенаторе, који су гласали овако:

Алибеговић Асим — за
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Анић Лазар — за
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — отсутан
 Видаковић Љубомир — отсутан
 Виловић Осман — за
 Врбанић др. Милан — за
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдац — отсутан
 Гај Људевит — отсутан
 Глушац др. Васо — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — за
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Бирлић Петар — отсутан
 Живановић Јеремија — отсутан
 Зеџ др. Петар — за
 Иванишевић доп Фран — за
 Ивановић Драгољуб — отсутан
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — отсутан
 Јалжабетић Томо — отсутан
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Бура — отсутан
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — за
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — отсутан
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — за
 Муфтић Салем — отсутан
 Немец др. Јосип — за
 Нешковић Јован — отсутан
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Пајо — за
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за

Поповић Матија — отсутан
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — за
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — за
 Смљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Цафер — отсутан
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — за
 Томић Светозар — за
 Тринајстић др. Динко — за
 Убашић Павле — отсутан
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отои — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — отсутан
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања

Претседник др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, изволите чути резултат коначног гласања. Гласало је 47 г. г. сенатора и сви су гласали „за”. Према томе оглашујем да је законски предлог о конвенцији о ликвидацији пореза и да би се избегло двоструко опорезивање за време од 3 новембра 1918 до 31 децембра 1922 године у смислу чл. 43 општих споразума о извршењу Рапалског уговора са завршним протоколом, — закљученој и потписаној у Риму 26 априла 1924 године, између Краљевине Југославије и Краљевине Италије прихваћен у Сенату онако како га је прихватила Народна скупштина. Тиме је прва тачка дневног реда свршена.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о Државном рачуноводству. Молим известиоца Сената г. Светозара Томића да прочита одборски извештај.

Извештач Светозар Томић чита:

СЕНАТ
 КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
 Финансијски одбор
 Бр. 80/34

ИЗВЕШТАЈ ФИНАНСИЈСКОГ ОДБОРА
 о
 ПРЕДЛОГУ ЗАКОНА О ДРЖАВИОМ РАЧУНОВОДСТВУ

поднет пленуму Сената на седници од 12 јула 1934 године.

Финансијски одбор Сената на својим седницама од уторника (10 о. м.) и пре и после подне

рассмотрео је предлог Закона о Државном рачуноводству. После опширног експозеа Министра финансија законски предлог је претресан у начелу и појединостима. У дискусији су узели учешћа скоро сви чланови Одбора и после свестраног разматрања Одбор се сложио:

1) Да је овај законски предлог велика добит за израду и извршење државног буџета;

2) да је он користан за руковање државном имовином и да је обухватио све врсте државних добара, фондова и заклада;

3) да је поопштрио контролу над руковаоцима државних добара и да је предвиђена много већа одговорност руковаоца државном имовином но што је то до сада било; и

4) да је овај законски предлог доста упростио администрацију у Државном рачуноводству и учинио је приступачнијом свима заинтересованим.

С тога Одбору част је предложити пленуму Сената да изволи примити овај законски предлог о Државном рачуноводству у тексту како га је упутила Народна скупштина Сенату.

Одбор је одредио за свога известиоца г. Светозара Томића, сенатора.

Претседник
 Финансијског одбора,
 Инж. Д. Поповић, с. р

Секретар,
 Свет. Томић, с. р.

Чланови:

Осман Виловић, с. р.
 Спира Хаџи-Ристић, с. р.
 Бењамин Шуперина, с. р. (гласао у начелу против)
 Милан Марјановић, с. р.
 Др. Равнихар, с. р.
 Јов. Бањанин, с. р.
 Б. Гавриловић, с. р.
 М. Ж. Јовановић, с. р.
 Крста Радовановић, с. р.

Претседник Др. Љубомир Томашић: Отвара се начелан претрес. Има реч г. Министар финансија.

Министар финансија др. Милорад Ђорђевић: Господо сенатори, ево најзад да приступимо и овом великом и значајном послу, за који знам да сте имали и да имате велики интерес, као усталом и целокупна наша јавност. Закон о државном рачуноводству несумњиво је најважнији органски закон у нашој земљи, најважнији, на првом месту, због тога што развија уставне принципе, који се тичу буџетског права Народног претставништва; најважнији, затим, по свом генералном карактеру, јер је целокупна државна администрација позвана да примењује прописе овога закона, — целокупна администрација почев од најситнијих и најмање важних државних инстанција, па до најважнијих. Ни један посао у држави не обавља се без материјалних средстава, а закон о државном рачуноводству садржи норме о употреби и о утрошку тих материјалних средстава. Најважнији је закон још и по томе што се у нормама овога закона показује онај однос који у животу државе мора да постоји између народне привреде и државне администрације.

Држава је, господо, највећи произвођач, она

је и највећи потрошач. Не рачунајући друге изворе него само државни буџет, држава троши сваке године, у најмању руку, десет милијарди динара, и одатле већ, лако је закључити колики значај, априори, морају имати одредбе којима је регулисан утрошак тих милијарди. Преко буџета, међутим, ми знамо да се у држави и од стране државе троше и друга тако звана ванбуџетска средства. Но и да нисам све ово нагласио, тај ванредни значај Закона о државном рачуноводству опште је познат свакоме, који је у ма коме односу имао посла са државном администрацијом. Већ сам тај ванредни значај овога закона оправдава потребу његовог доношења. Што он није донет до сада, најпростије је објашњење у томе, да смо ми већ имали Закон о државном рачуноводству. Овим законом требало је заменити досадашњи Закон о државном рачуноводству, норме, које закон о државном рачуноводству треба да садржи, прилагодити савременом животу државе и савременим приликама у народној привреди. То је основна сврха и главна задаћа овога Закона о државном рачуноводству. Он треба да уклони недостатке и попуни празнине, које су се огледале у досадашњем Закону о државном рачуноводству. Ти недостатци и те празнине нису биле без значаја.

Само неколико речи о историјату данашњег Закона о државном рачуноводству показаће и оправдати, колико је ова поставка тачна.

Данашњи Закон о државном рачуноводству носи датум 6 марта 1910 год., и израђен је у сасвим другим приликама, кад је и обим државног апарата био несравњиво ужи, него што је данас, кад су и привредни односи били много једноставнији, много мање компликовани, него што су данас. И зато тај Закон о државном рачуноводству садржи у ствари само једну страну целокупног материјалног газдовања државног. Он је узак, он је цео проблем државног газдинства схватио прилично једнострано. Тим Законом су у главном регулисани односи, који се тичу рачунског пословања државног, — рачунског и новчаног. У њему су садржане норме, које се тичу готово искључиво државних расхода и прихода. Све друго што треба сматрати као елемент државног газдовања остало је по страни код одредаба садашњег Закона о државном рачуноводству.

Он је, дакле, на првом месту непотпућ, јер њиме нису обухваћени сви делови државног газдинства.

Кад мало касније будем приказао анализу новог пројекта Закона о државном рачуноводству, ви ћете видети, господо, да данашњи Закон о државном рачуноводству не садржава читаве делове, нарочито оне о државним привредним предузећима, која су важна, и велик део државног газдинства у опште, и скоро никаквих одредаба о државној имовини.

Закон је непотпућ и у другом смислу. Они основни принципи, који су добри и којима се нема шта приговорити, који су нашли израза и у новом предлогу Закона о државном рачуноводству, нису израђени у свима потребним детаљима и изведени до краја. Отуда у самом Закону има много нејасности, те данас, после више од две деценије примене тога закона, у погледу многих одредаба и активна администрација државна и

управна јуриспруденција уопште није начисто са правним смислом тих одредаба. Тај велики недостатак је свакако ваљало отклонити.

Нејасност се огледа и у недовољно прецизној терминологији. Ја сам већ и на другим местима помињао, што је можда већини госпoде сенатора познато, да се кроз неколико одредаба, које се сукцесивно ређају у самом закону, за један исти појам употребљава други термин.

Закон, дакле, у свом данашњем склопу даје утисак помало и небрижљивости у раду и нескладности у систему, који он собом треба да претставља.

Далеко сам од тога, да то импутирам творцима самог Закона. То су ваљда 1910 године омогућиле прилике, није се тада сматрало, да је потребно ићи даље у тој редакцији, а основни разлог биће ваљда у томе, што је тај Закон само непотпућ превод једног старог француског декрета о државном рачуноводству, декрета од 31 маја 1862 године.

Те празнине и недостатци у данашњем Закону о државном рачуноводству морали су на неки начин бити отклањани и попуњавани у току времена.

Промењене прилике у држави од 1918 године на овамо диктовале су, да се одредбе нашег рачуноводног система, да кажем прецизније него кад бих казао Закон о државном рачуноводству, прилагоде промењеним приликама у државној администрацији и у народној привреди.

Закон је допуњаван на разне начине и разним приликама: кроз поједине финансијске законе, кроз друге специјалне законе, уредбама, правилницима па и решењима Министарским. Сам тај начин мењања и допуњавања Закона није могао допринети да се одржи један систем у рачуноводној организацији у нашој држави. Чим се један Закон на такав начин мења и допуњује, чим се он крпи, — ако дозволите тај израз — онда о систему не може да буде говора као ни о стању целог тога склопа рачуноводних одредаба, како оних из основног закона о државном рачуноводству тако и оних, које су доцније у разним видовима и приликама накалемљене на тај основни текст. То је најбоље, чини ми се, окарактерисано прекјуче у току начелне дебате у Вашем Финансијском одбору, и допустите ми да се и сам у овој прилици послужим речима Вашег уважавајућег колеге сенатора г. Гавриловића, који је то стање приказао у односу на нови законски пројекат: од непотпуности требало је створити потпуност, од распарчаности одредаба требало је створити целину, од хаоса требало је створити систем. Боље карактеристике садашњег законодавства и основне интенције, којом смо се руководили у изради новог Закона о државном рачуноводству, ја не бих умео наћи и пред вас изнети.

Закон о државном рачуноводству, господо, треба да пружи држави пуну заштиту њених материјалних интереса и у томе погледу овај закон претставља особени значај, а тај значај је у данашњим приликама нарочито велики, много већи него у нормалним приликама. Ви сви знате, господо, да се данас тешко живи, да се државни приходи убирају не без тешкоћа и од пореских обвезника данас се тражи не онај нормални допринос за нормално финансирање државног апарата,

него скоро жртве, жртве потребне у једном вишем интересу, у интересу здравих финансијских прилика у држави и у интересу реда и поретка у држави. У колико су жртве веће, у колико су прилике теже, у толико је потребно имати сигурније, боље одредбе, којима ће бити регулисан утрошак тих средстава, која се на тај начин, под таквим приликама, убир од пореских обвезника. Потребно је да порески обвезник зна, да се са оним средствима, која се од њега убиру, не расипа, да се та средства троше на потребе државе, рационално и економично.

Закон о државном рачуноводству треба да одговори тој сврси. Да бисмо тој сврси одговорили, да бисмо у Закону о државном рачуноводству поставили један систем потпуно складан и рационалан за заштиту материјалних интереса државе, ми смо, у новом пројекту, морали обухватити и оне материје, о којима у досадашњем Закону, такорећи, нема ни помена.

Нов пројекат Закона о државном рачуноводству, као што сте имали прилике да видите из нитампаног пројекта и експозеа, који је дат уз њега, садржи, поред уводних и завршних прелазних наређења, шест глава у 246 параграфа, кроз које је као црвена нит проведена тежња, да у сваком односу државни интереси буду заштићени и да интереси народне привреде не буду, ни у којој прилици, запостављени испод оне легитимне нормалне границе. Тих шест глава, садржаних у предлогу Закона о државном рачуноводству, су: о државном буџету, о рачуноводној и благајничкој служби, о уговорима, о државним приредним предузећима, о државној имовини и о контроли и надзору.

Допустите ми, господо, да сада, у главним линијама, прикажем основне карактеристике сваке од ових глава.

Одредбе о државном буџету, садржане у првој глави, развијају, на првом месту, уставне принципе о буџетском праву Народног претставништва. Ту новачења није било и није могло бити. Оно, што је Устав рекао, није се смело, ни могло мењати. Добит је само, што су ти принципи у новом законском предлогу развијени детаљније, брижљивије, у потпунијој редакцији и са уједначеном и систематизованом терминологијом. Ко је од вас имао прилике да прочита те одредбе, могао је те разлике запазити. У погледу техничког састава, према новом предлогу буџета, неће бити новина. Буџет ће, и у будуће, бити подељен: на буџет опште државне администрације и буџет државних привредних предузећа. Тај систем изгледао је и логичнији и рационалнији и ако би се, при површном посматрању ствари, могло приговорити, да се коси са једним од основних буџетских принципа а то је принципом јединства буџетског. У ствари, то није тако. Јединство буџета није скршено, оно је очувано, наоко се буџетски расходи и буџетски приходи технички приказују одвојено за општу државну администрацију и за државна привредна предузећа. Особени интерес, практичан и рационалан, нарочито је на страни државних привредних предузећа, за које се само, кад су она особено показана у буџету, може правилно и потпуно проценити, да ли послују рентабилно и са општим интересима

земље.

Новина је, међутим, да се уз ова два дела буџета у будућности, већ у првом предлогу буџета, који буде израђен по одредбама овога закона, има показати још један трећи део, а то је предрачуни расхода и прихода државних завода и фондова. Ви знате, да су фондови и закладе у нашој земљи велики извор државних расхода и да се они често образују из редовних државних прихода. Било је потребно у интересу јединства буџета у ширем смислу, у интересу приказивања државног газдинства у потпуности у буџету, да и државни фондови и закладе буду у предлогу буџета и да на тај начин расходи, који се по тој основи чине из државне касе, буду подвргнути контроли Народног претставништва, контроли целокупне јавности. Не само, дакле, да је такав начин приказивања расхода и прихода у државном буџету изискивао принцип јединства, него такав начин изискује још и принцип јавности и искреност у вођењу државних финансија. Са гледишта државне администрације и односа администрације према народној привреди, друга врста одредаба, садржаних у овој првој глави овог законског предлога, а то су одредбе о извршењу државног буџета, претстављају још веће значење. Те одредбе садрже у основи наредбодавна права и извршење буџета. Наредбодавна права према нашем законском пројекту исцрпљују се са три акта: актом о ангажовању расхода, — то је онај иницијални акт наредбодавца, који повлачи издатак за државну касу; актом о доспелости плаћања, — то је акт о ликвидацији, којим се констатује постојање обавезе за државу; и наредбом за исплату, — која се по новом законском предлогу показује као однос између наредбодавца и рачунополагача.

Његовим је функцијама у овим одредбама посвећена нарочита пажња. Те су функције детаљно израђене. Пре свега дата је јасна и прецизна дефиниција рачунополагача, за разлику од досадашњих прописа, међу којима се та дефиниција није могла наћи. У пракси су отуда биле често пута велике незгоде, нарочито незгоде у погледу установљавања одговорности. Тога у будуће по одредбама новог закона неће и не може бити. Зна се ко је рачунополагач, и за коју је рачуноводну грану одговоран. У одредбама врло често ви ћете наћи у законском предлогу пуно техничких детаља. Не би било чудно да се запитате: зашто је било потребно да се сви ти детаљи унесе у закон а да се не оставе да буду регулисани у разним правилницима. Ми то нисмо хтели учинити, јер бисмо пали у грешку, која би нас у крајњој консеквенцији довела до онога стања, које је претходило баш овом законском предлогу. Ми не бисмо имали систем, потпун систем, као што смо желели, него бисмо опет имали растврену, распарчану материју, у којој би се током времена они, који су за то позвани, тешко сналазили. И разлог опортунитета нас је руководио при том. На овом месту нико није вичит; ми се мењамо, а мењају се и прилике у администрацији. Зато је и потребно, ако већ полазимо од тог становишта, да донесемо добре одредбе, да тим одредбама, колико је то могуће, загарантујемо трајност. А трајност је боље загарантова-

на, ако се одредбе налазе у закону, него ако се оне налазе у правилницима, министарским решењима или чак и у уредбама.

Одредбе о извршењу буџета су значајне још нарочито и по томе, што су оне органски и логички најтежије везане са одредбама садржаним у трећој глави овог законског пројекта, са одредбама о уговорима, т. ј. о набавкама и свим сличним пословима земље. А те одредбе, као што је познато, чине чвор целе ове материје. Те одредбе, су у ствари и најчешће до сада, у јавности, биле предмет приговора и критике. Та веза између одредаба о извршењу у државном буџету и одредаба о уговорима и набавкама изведена је, мислим, потпуно складно, тако, да се баш у посматрању те везе најбоље огледа, да овај закон претставља један систем.

Друга глава садржи одредбе о рачуноводној и благајничкој служби. И она је врло интересантна и нарочито карактеристична за нов законски предлог у томе, што се извесним одредбама у овој глави нови закон битно разликује од досадашњих прописа. Ту су одредбе о буџетском и ванбуџетском пословању, о текућим рачунима, о депозитним пословима, о вођењу евиденције над државном имовином и одредбе о државним завршним рачунима. Те одредбе су нарочито брижљиво обрађене са најискренијим тежњама, да се створи законски инструменат који ће омогућити Министру финансија, да у завршним рачунима на истеку једног буџетског периода прикаже целокупно државно пословање у материјалном погледу у свима детаљима, у свој потпуности, тако да државни завршни рачун буде потпуна и верна слика државног газдовања у једном одређеном периоду. У складу и консеквентно досадашњем закону о државном рачуноводству, чије сам непотпуности малочас приказао, наш државни завршни рачун по досадашњем систему није био и није могао бити потпуни. Он је у суштини приказивао само новчано пословање државе.

Рачун расхода и прихода по државном буџету, рачун изравњања Главне државне благајне, по новом систему, међутим, биће много детаљније, много више разрађен. Обухватаће завршни рачун расхода и прихода по буџету опште државне администрације, рачун изравњања Главне државне благајне и биланс — то јест биланс државе; завршне рачуне расхода и прихода сваког државног привредног предузећа са рачуном изравњања за свако од њих, укупан преглед државних обавеза и потраживања и рекапитулацију свих тих ставова, свих тих посебних елемената, садржаних у Закону о државном рачуноводству. Онај ко буде имао дацени резултате финансијског пословања у једној буџетској години, према податцима који буду садржани у том новом завршном рачуну, израђеном по одредбама овог новог Закона, имаће задовољство да констатује, ако не да су ти резултати у свему добри и повољни, а оно бар да је у томе великом државном акту показано све што треба да буде показано, да ништа није скривено, да се, према тим податцима, може јасно видети и оценити, шта у будућности треба да се тражи и да се ради, да би државно финансијско пословање дало можда боље и повољније резултате. Да нагласим опет, завршни рачуни треба да буду по одредбама новог Закона потпуна и верна

слика целокупног државног газдовања.

У одредбама, које се тичу благајничког пословања, нема нарочитих новина, само су досадашње одредбе, које се тичу тако-званих помоћних благајничких средстава боље обрађене, потпуније редиговане, тако да се и с те стране може очекивати, уз испуњење оних претходних објективних услова, — наиме боље ситуације на новчаном тржишту, — да ће оно велико питање у вођењу наших јавних финансија, које је до сада остало нерешено, а то је питање стварања обртног капитала за Главну државну благајну, бити лакше и целисходније решено..

Одредбе о уговорима садржане у трећој глави овог законског пројекта су најмногобројније и с погледом на њихов практичан, да речем пословни значај, пословни због тога што се кроз те одредбе манифестује онај однос између администрације и привреде — рађене су у овом законском предлогу са особеном пажњом и са највећим настојавањем да се тај однос између администрације и привреде регулише складно и рационално, тако да државни интереси не буду запостављени ни у ком моменту, ни у ком послу, а да легитимни интереси привреде буду заштићени у потпуности.

У погледу начина извршења државних набавка у новом законском пројекту није ни могло бити нарочитог новачења, принципијелно говорећи.

Као начини склапања уговора предвиђени су, јавно надметање, непосредне погодбе и набавке путем писмених понуда. Јавно надметање је принцип по коме се врше набавке и склапају уговори за јавноправна тела увек и свуда, у свима земљама па и код нас. Ништа се боље и целисходније није дало и не да измислити. Само на тај начин да се у потпуности спровести она потребна заштита материјалних интереса државе и потребна заштита приватних лица, која у таквим пословима учествују. Код јавног надметања, само, може се обезбедити и контрола јавности у обављању ових тако крупних послова за државу. А колики су они цифарно, узимајући у озбир само државни буџет а не и остале изворе, довољно је рећи, да материјални расходи по нашем буџету претстављају 50% од укупне суме расхода, што у данашњим приликама претставља 5 милијарди динара.

Против тога принципа нико и нигда није могао подићи озбиљних објекција. Замерало се, само, у досадашњем систему администрације, начину спровођења, пракси. За промену те праксе у овом новом законском предлогу предвиђене су нарочите одредбе. Једна од тих одредаба је у томе, што је измењен систем давања сагласности код извршења појединих набавки према доданашњем стању ствари. До сада је, господо, министар наредбодавац спроводио процедуру за извршење појединих набавки, спроводио је до краја извршене лицитације, донео своју одлуку о уступању посла или набавке некоме од понуђача, достављао то одбору за оцену државних набавка и Министру финансија, који је у много махова одбијао своју сагласност и цео онај посао, сва она процедура која је била претходно обављена, падала је у воду. Несумњиво је, да су отуда резултирале многе незгоде и за администрацију и за углед и престиж онога министра, а и за трећа лица, за све који су суделовали у томе послу, који су често пута мо-

рали ангажовати, да би учествовали у лицитацији, не само свој труд, него и материјална средства.

Да бисмо те незгоде отклонили, ми смо у новом законском предлогу предвидели, да се та сагласност Министра финансија добије претходно, јер без ње не може бити говора о већем пословном замаху, пошто се ту ради о набавкама преко 100 хиљада динара. Конкретно говорећи, када министар наредбодавац одлучи извршење неке набавке, он доноси одлуку, свој иницијативни наредбодавни акт за извршење посла или акт о ангажовању расхода и утврди опште и посебне услове; уз то поднесе образац, цртеж, према природи набавке и означи буџетски кредит на терет кога се та набавка има да изврши, и тада претходно, пре лицитације, пре одлуке, достави целу ствар Министру финансија, који је по оцени одбора за државне набавке надлежан да каже, да ли се са целом ствари саглашава или не. Ако Министар финансија да сагласност за посао, онда министар наредбодавац цело остали део процедуре спроводи сам, он наиме одређује најповољнијег понуђача, коме уступа извршење послова.

Само за један мали број случајева, мали према структури нашега пословања, у одредбама новог законскога предлога предвиђен је изузетак. Тај изузетак је предвиђен само код таквих послова и код таквих набавака, који премашају 3,000.000 динара, односно 10,000.000.— динара. У првом случају тражи се сагласност Министра финансија и пост фестум, и по извршеном целом поступку. Министар финансија има, по одредбама новог закона, да се изјасни и о самом начину обављања лицитације, о економским условима набављања, и о избору самога понуђача. За случај великих послова, и великих набавака, које прелазе 10,000.000.— динара, компетенција за давање сагласности припада Министарском савету.

Могло би се замерити, да у том послу није систем доследно спроведен, да се направно изузетак, који значи враћање у првобитно стање. На први поглед, заиста, то тако изгледа. Али у самој ствари то нема нимало онај значај и не повлачи ни мало оне незгоде, које је такав начин давања сагласности од стране Министра финансија и од стране Министарскога савета имао по досадашњем ситему, јер таквих набавака, које премашују вредност од 3.000.000 односно од 10 милиона динара има релативно мало. Ако бисмо покушали да то прикажемо у процентном односу, може бити да не премашује ни 5 до 6% од укупне суме државних набавака. У тим случајевима, код овакових набавака, изгледало је оправдано и опортуно, да се као једна допунска каутелa предвиди и та накнадна сагласност Министра финансија, односно Министарског савета.

Господа, која су дала себи труда да прочитају све те одредбе, које се тичу јавних набавака у тој III глави новог законскога предлога, видела су да су и ту предвиђени многи детаљи, да је материја у тој глави обрађена скоро до ситница тако, да ценећи по досадашњем искуству можемо очекивати, да ће у погледу јавних набавака, кад овај закон ступи на снагу, бити више реда, да ће државни интереси бити много боље заштићени, другим речима, да ће у много јачој мери бити отклонене злоупотребе, којима је до сада у извесној мери и сама непотпуност закона давала маха.

Господо, други начин обављања јавних набавака, који је предвиђен у овом законском предлогу, јест непосредна погодба. То је један изузетан начин и за то што је изузетан у закону су, напосе у § 145, таксативно набројани случајеви, у којима се набавке могу вршити тим начином.

Друкчије то не може бити, јер иначе би контрола била немогућна, и широм би се отворила врата злоупотребама.

Овде је важно напоменути, да су у интересу произвођача за набавку људске и сточне хране, за потребе војске, предвиђене одредбе, које омогућавају обављање тих набавака по најпростијем, најекспедитивнијем поступку. Предвиђена је законска могућност да се те набавке људске и сточне хране, као и осталих потреба за војску у случају маневара могу вршити директним путем од стране комисије, која је овлашћена да без даљих формалности, приликом самог набављања врши одмах и исплате. Формалности су упрошћене, дакле, до крајњих могућих граница.

Набавке путем писмених понуда такође су изузетне. Оне важе само за вредности испод 100 хиљада динара. У погледу тих набавака нема ништа особенога што би се могло рећи.

Четврта глава, господо, је потпуно нова. Ње до сада није било у нашем досадашњем закону. Она садржи одредбе о државним привредним предузећима. Колики је значај тих предузећа у нашем државном буџету и у нашем привредном животу уопште, а државном газдинству напосе, није потребно особено наглашавати.

Шуме и рудници, државне железнице, речна пловидба, управа монопола, — то су велики имовински објекти, који претстављају у ствари течевинска предузећа, која раде за добит и за која је, по природи њиховој, било неминовно потребно унети у овај закон особене одредбе.

Није, заиста, могуће ни претпоставити да за једно такво предузеће, које треба да буде директно продуктивно, које ради за добит и за унапређење многих и директних и индиректних интереса државе, важе у закону о државном рачуноводству исти прописи, исте одредбе као за једно обично, мало, чисто административно надлештво.

То је, као што сам већ рекао, био велики минус у досадашњем раду државног рачуноводства. Тај минус је, разуме се, морао бити отклоњен. Зато смо унели, као што рекох, засебну главу у предлог закона о државном рачуноводству, у коме су садржане особене норме за руковање имовином државних привредних предузећа уопште. Разуме се, сва привредна предузећа не послују под истим условима, она ни су сва истоветна. И због тога је ваљало поступати ванредно опрезно при редиговању одредаба у овој глави.

Те одредбе морале су имати само оквирни карактер, садржавати општи принцип, који треба да важи за сва привредна предузећа, и детаље о самој организацији привредних предузећа; а интeрнo њихово пословање морали сме оставити специјалним организационим уредбама, које се према овим општим нормама, садржаним у Закону, имају донети за свако привредно предузеће. Постављен је иначе принцип, да се привредна предузећа не могу уопште стварати без законског обележја. Разуме се, досадашња привредна предузећа остају онаква каква су, јер она по-

слују и живе по законским нормама које већ постоје.

Што се тиче специјалних набавака путем уговора код државних привредних предузећа у Закону су, и то не у овој, него, ради потпуности, у претходној глави, унети неколики специјални прописи који важе за ова предузећа. То је било потребно да би се у овим предузећима, у којима се држава, као што је познато, јавља у улози трговца, индустријалца, превозиоца и т. д., пословало са максимумом еластичности, разуме се увек уз обезбеђење потребне контроле.

Наредна глава у Закону садржи нове одредбе које се тичу државне имовине и она је потребна. Ми данас, господо, немамо никакву, а камо ли тачну процену државне имовине. Држава газдује, држава послује као сваки приватни човек, а нико не зна, нити може рећи шта наша држава има, колика је њена материјална подлога. То не знамо ми, то још мање знају наши повериоци. Интерес државног кредита, интерес угледа земље, потреба потпуне контроле пословања у државној администрацији, изискивали су, да се у овај Закон унесе одредба која ће створити могућност за процену целокупне државне имовине, без обзира да ли су то јавна добра, било да служе општој употреби, било да је то имовина државне администрације, т. ј. опште државне управе, или су то државна привредна предузећа, или најзад имовина без нарочитог опредељења. Било је, дакле, потребно да се све те врсте државне имовине нормирају законским прописима, како у погледу процене вредности, тако и у погледу кретања те вредности.

Говорећи мало час о завршном државном рачуну, ја сам вам нагласио, господо, да се у завршном рачуну у једном особеном одељку има показати нарочито кретање вредности државне имовине. У Закону су предвиђене детаљне одредбе о отписима, који се морају вршити редовним и ванредним путем, тако да се сваке године може увек јасно видети и констатовати колико као држава вредимо.

Најзад, у шестој, последњој глави, садржане су одредбе о контроли и надзору. Оне нормирају оно основно право Министра финансија, као чувара материјалних интереса државе и кредита земље, да врши контролу и надзор над пословањем свих органа који ма у ком односу, ма где и ма у име чије надлежности управљају државном имовином и рукују државним новцем. Те одредбе су у ствари реципиране из досадашњих прописа, оне се само прилагођавају целокупном систему и дају овде у нешто потпунијој, брижљивијој редакцији. И кроз те одредбе, а оне нису једине, изражава се једна тенденција, коју бих могао и имао разлога мало и сакрити, али коју нећу да сакријем, јер смо се њоме руководили при изради овог законског предлога, а то је афирмирање права Министра финансија као врховног чувара материјалних интереса државе, афирмирање права према свима и свакоме.

Кад се нарочито брижљиво прочитају свих 246 параграфа, садржаних у овоме закону, онда се заиста добија по мало утисак да су Министру финансија овим законом дата велика и широка права; да је он, у неку руку, обележен и стављен

над својим колегама, као неки над-министар; добија се утисак да Министар финансија има такву супрематију над својим колегама, да им може онемогућити скоро целокупно њихово пословање. Такав се утисак добија из одредаба о надзору и контроли; такав се утисак добија из оних, морам рећи, многих одредаба, у којима се обављање извесних послова везује за сагласност Министра финансија; такав се утисак добија из одредаба о претходном одобрењу кредита и онда кад је буџет одобрен.

У суштини, господо, ако се ствар анализира брижљиво и детаљно, код свих тих одредаба треба говорити пре о дужностима Министра финансија, него ли о његовим великим правима. Све што је у закону нормирано као неко право Министру финансија, треба у ствари да послужи Министру финансија да одговори својој основној дужности: да државни буџет, који се обично израђује са уравнотеженим расходима и приходима, одржи у равнотежи и на крају буџетске године. Кад је буџет израђен и одобрен, он је још увек — допустите ми да кажем, — само мртво слово на хартији. Њега треба оживотворити; оне мртве цифре треба претворити у стварност, у хиљаде, милионе и милијарде. Да би томе тешкоме задатку одговорио, Министар финансија мора зато имати потребне законске инструменте, он мора имати овлашћења оне врсте, каква су садржана у овоме законском пројекту.

Овакво становиште, господо, могло би се бранити и посве априористичким разлозима. У Енглеској, где је положај Министра финансија нарочито истакнут у односу према његовим колегама, не упушта се нико у сва ова мудровања, у која сам се ја малочас упустио. Тамо се сматра да Министар финансија, по природи своје функције, мора имати претежно ситуацију у својим рукама у сваком поједином случају. Кад нас за то говоре чисто пословни разлози и дужност Министра финансија да очува буџетску равнотежу увек, у свакој ситуацији и у свима приликама.

Овај законски предлог, господо, неће скоро ступити на снагу. И то је оно за чим би се, можда, — ако сматрате за допуштену моју претензиозност, — могло зажалити.

Закон ступа на снагу 1 априла 1936 године, а извесне његове одредбе, на пр. оне из главе V о државној имовини, тек четири године касније по ступању на снагу целога закона. То, пак, стога, што је потребно извршити процену и инвентарисање целокупне државне имовине, да би се она увела у књиге и приказала у оној вредности, коју она стварно има. То је огроман посао, за који треба доста времена и врло много претходних студија, да би се утврдио метод процене државне имовине. Јер, хвала Богу, Југославија има и таквих имовних објеката, да се унапред не може рећи којом би се методом најбоље; најрационалније и најбрже могла извршити процена. Такви су имовни објекти, на пр., шуме и рудници.

Тај дужи рок за ступање на снагу овог законског предлога ми смо оставили свесно, да бисмо имали довољно времена, да извршимо све потребне припреме за увођење у живот овог Закона. Тих припрема мора бити доста и техничких материјалних и интелектуалних.

Ја рекох у почетку, господе, да се овај Закон издаваја својим особеним значајем баш због тога, што га има да примењује целокупна администрација. За овај Закон мора свако бити стручњак, и учитељ, и професор, и инжењер, и лекар, и свештеник, и административни чиновник, и војник, сваки без разлике.

Да би Закон, дакле, био примењен како треба, да би од почетка тај нови механизам функционисао како ваља, потребно је да сви они, који ће имати ма у коме својству да сарађује у оквиру тога Закона, буду добро, до ситница упознати са самим законом. А да би га добро из темеља познавали, треба им за то оставити довољно времена. Јер они треба не само да се упознају са овим основним Законом, него и са свима проведбеним прописима, који се на основу Закона имају издати: правилници, уредбе, упутства и т. д.

Потребно је осим тога извршити читав низ техничких материјалних припрема, израдити нове књиге, образце, упутства и т. д.

Мислим, дакле, да нисмо погрешили што смо предвидели, да нам тај *vacatio legis* обухвата не само остатак буџетске године 1934/35, него и целокупну 1935/36 годину, тако да првога априла 1936 год., кад Закон ступи на снагу, административни апарат функционише сасвим онако, као што је то замишљено у овом законском предлогу.

Господе, при крају ја се морам похвалити пријемом, на који је овај законски предлог наишао и у Народној скупштини и у вашем Финансијском одбору; ми смо свршили посао без тешкоћа, сасвим глатко и релативно брзо, и ако је материја врло стручна, и ако је број одредаба врло велик.

Остаје ми још, да и вас на завршетку своје речи замолим, да овај законски предлог прихватите. (Бурно одобравање, аплауз и узвици: Живо!)

Претседник др. Љубомир Томашић: Реч има известилац г. Светозар Томић.

Известилац Светозар Томић: Господо сенатори, после овако опширног експозеа г. Министра финансија не бих требао ни да говорим, али ипак нека ми је допуштено да као известилац кажем неколико речи о постанку Закона о државном рачуноводству и о његовој важности за руковање и располагање државном готовином и државним добрима, о изради новог Закона и о његовим добрима странама.

Краљевина Србија није имала свога Закона о државном рачуноводству до 1910 год. За тим се осећала велика потреба и тадашњи Министар финансија пок. Стојан Протић изради пројекат Закона о државном рачуноводству и поднесе га Народној скупштини. Скупштина прими тај пројекат 6 марта 1910 године и сматрала је за свој највећи успех у тој сесији доношење тога Закона. Као што је рекао г. Министар, пројекат Закона о државном рачуноводству пок. Протића није био у свему оригиналан. Он је израђен по једном француском декрету од маја 1862 године о државном рачуноводству, дотеран и удешен према нашим ондашњим приликама. По њему се радило до 1 октобра 1921 године, када је проширен на целу државу и са разним изменама и допунама по њему се ево радило до данашњих дана. Овај За-

кон имао је својих недостатака, својих нејасности и доста празнина, које су ометале правилан, брз и лак административни посао нарочито у овако великој држави и са доста нестручним и хетерогеним чиновничким апаратом. Радом по њему од неких 24 година, све су се те нејасности, ти недостатци и те празнине запазиле и у овај нови Закон унеле и исправиле. Отуда је нови предлог Закона о државном рачуноводству скоро дупло већи (има 246 параграфа) од досадашњег закона (који има свега 139 параграфа).

Овај досадашњи закон и ако је био непотпун и доста узак, ипак је врло добро послужило Краљевини Србији, која је за време рата по њему имала потпуно сређене финансијске прилике и као таква могла је и водити два балканска рата и ући у трећи светски рат.

У новом времену требало је овај стари закон заменити новим још од пре десет година, јер послератни менталитет о чувању државне имовине није био као претатни: ново време, нови људи, па нове и моралне скрупуле. Стога се приступило изради овога новог закона тек сада.

Нови закон, коме је основица наш стари закон, израђен је по свима модерним и најновијим прописима разних и напредних држава и обухвата целокупно државно газдинство са инвентаром државне имовине. Дели се на неких шест одељака, од којих је најглавнији први који говори о изради и извршењу државног буџета.

Ви, господе сенатори, знате да сваки буџет прати и финансијски закон, који је до сада имао под своје моћно окриље многе неправилности и био у многоме прави збирни закон незаконитих решења. Параграф 13 овога закона то више не допушта и ускраћује и дај Боже да се то оствари.

Овим законом појачава се контрола над руковањем државном имовином, државним фондовима и закладама. Тачно су прецизиране дужности и одговорности наредбодавца и извршиоца новчаних примања и издавања. Што је важно, у овом законском предлогу, и што треба, по моме нахоћењу, да се нагласи, јесте чињеница да се води напоре, по месецима, рачун примања и рачун издавања, те ће се на крају буџетске године лако и брзо моћи да састави завршни годишњи рачун, што је веома важна ствар. Само из завршног годишњег рачуна види се како се државном имовином руковало и како државне финансије стоје. Са подношењем предлога буџета за наредну годину, Министар финансија дужан је да поднесе Народној претставништву и завршни рачун за прошлу годину (§ 89).

Има једна ствар у овом законском предлогу, § 44, која изгледа мало диктаторска и узурпаторска од стране Министра финансија, а то је, да не може ни један наредбодавац, па ни ресорни Министар, према своме буџету наређивати исплате пре него Министар финансија отвори кредит за те сврхе. Изгледа да сви наредбодавци зависе, у том погледу, од Министра финансија, а тако мора да буде, ако се хоће да се зна шта у државним касама има а шта нема. Једна је државна каса и њоме мора да рукује један човек.

У прављењу уговора за експлоатацију државних добара или о подизању каквих државних грађевина или изради каквих других објеката у

овоме законскоме предлогу учињене су велике олакшице, те ће од сада бити и мање жалби и мање тужби о тим питањима но што их је до сада било.

По овом закону управни одбори, који рукују и управљају државним добрима одговарају за свој рад, па чак и за дато мишљење, које је Министар примио, а чије су последице држави штете донеле.

Тако ће се од сада мало више узети у памет они, који се радо примају за чланове одбора у Дрвар-Добрљину, у Криваји, у Управи монопола, у Управи фондова, у Управи државних фабрика шећера и т. д.

И процедура око државних набавака овим је законским пројектом упрошћена и олакшана. Тачно је прецизирано ко и на који начин и до које суме може да набавке изврши.

Једном речи овај предлог Закона о државном рачуноводству, који се пред вама налази, велики је напредак у нашем законодавству о руковању и администрирању државним добрима, државним фондовима и закладама. Јесте мало опширан, али је остављено доста времена од дана његовог узаконења до његовог ступања у живот — читавих скоро 21 месец — да се може свако заинтересовани са њиме до ситница упознати.

На крају овога извештаја могу слободно рећи, да није ни овај Закон потпуно савршен ни без извесних недостатака, али то је све незнатно и губи се према његовим добрим странама. Стога гласају за њега и молим пленум Сената да га и он прими. (Бурно пљескање са узвицима: Живео!)

Претседник др. Љубомир Томашић: Има реч сенатор г. др. Шверљуга.

Др. Станко Шверљуга: Господо сенатори, пред нама се налази предлог новог Закона о државном рачуноводству. Доношењем овог закона треба да се изађе у сусрет давној жељи привредних кругова наше државе и да се испуни велика празнина у организационом законодавству нашег државног газдинства. А њиме се регулишу и бројни односи, који имају велики утицај на нашу народну привреду. На доношењу тога закона радило се је тјеком неколико година, јавност га је очекивала са надама, али и стрепњом.

Господо, угодна ми је дужност што могу са великим задовољством констатовати, да је г. Министар финансија са овим пројектом изашао пред нас легислативним радом, који одаје трагове темељитог и савјесног проучавања потреба модерне организације државног газдинства и њиховог довођења у склад са потребама наше народне привреде. Овај предлог, ако га се дубље проучи, заслужује признање надасве успјелог дјела, тако да то свако стручан убрзо може просудити; и само треба жалити одредбу задњег параграфа тога Закона, по којој он добива обавезну снагу тек 30 априла 1936 године. (Одобравање). Јер по његовој важности и хитности требало би само желити да тај Закон у ранијем року добије обавезну снагу. А мислим, да би то било и проведиво, ако би се неким нарочитим наређењима омогућило провођење извјесних техничких припрема у бржем темпу.

Доношење овога Закона изискиваће такође да се проучи и питање потребе надопуне Закона

о Главној контроли. То уосталом сам г. Министар финансија у свом експозеу истиче.

Са много тачности г. Министар финансија нам у свом експозеу наглашује, да бројни приговори, који су течајем задњих година, нарочито од Уједињења па на овамо, учињени данашњем Закону о државном рачуноводству, у колико се односе на питање експедитивности администрације, немају толико свој извор у данашњем Закону о државном рачуноводству, него претежно треба томе узрок тражити у личним способностима и иницијативи наредбодавца. Тачно он у експозеу вели, да иницијатива и еластичност за извршење послова у великом дијелу и не потиче од самог Закона, него од наредбодавца. И зато би можда требало последице доношења Закона о државном рачуноводству приступити проучавању питања, којима би се и каквим законским мерама могло дати потстрека наредбодавцу, да своје личне способности и иницијативу до максимума развија у правцу упроштавања посла, како би оно привредне кругове у погледу експедитивности потпуно задовољило, а и организација државног газдинства од тога имала највеће користи. Јер несумњиво да је поред одгајања једног кадра надасве лично способних и иницијативних наредбодавца, потребно и извјесним законским мјерама у томе правцу још потпомоћи, па и преко онога, што овај предлог Закона о државном рачуноводству већ и овако у похвалној мери чини.

Господо сенатори, потпуно се слажем са мишљењем господина Министра финансија, да је превентивна контрола у овим пословима *conditio sine qua non*. И она претходна па и она доцнија, апробативна. Систем контроле у својим односима са наредбодавцима треба да буде што шири, јер ће само таква контрола бити и ефикасна. Са пуним правом и на корист државних интереса овај предлог закона проширује ту контролу, предвиђајући поред апробативне и превентивну контролу. Проширујући је нарочито и на све државне продаје, што је до сада било често спорно, па се покушавало продаје изузети од те контроле.

Господо, тачно се у експозеу вели, да треба пазити не само на исправност плаћања, него и провјерити основни акт, који повлачи, односно ствара обавезу за државу. Јер је по државне интересе много важније спријечити штету него гонити учиниоца штете, пошто је она већ учињена.

Господо, овај предлог закона отклања потребу, да, као што је то до сада било, сва могућа Министарства специјалним законима надопуне или чак ставе ван снаге многе одредбе закона о државном рачуноводству, као што је то нарочито било раније у погледу уговора. Тачно је, да су многе од тих законских одредаба биле противне и духу и слову Закона о државном рачуноводству и тако управо онемогућавале његову сврху.

Што се тиче приговора нееластичности и крутости данашњег Закона о државном рачуноводству, нови предлог води и о томе рачуна, а нарочито омогућује еластично и комерцијално пословање државних привредних предузећа и установа. Ипак се сва та новим Законом омогућена еластичност довађа у хармоничан склад са потребом контроле, јер се са пуним правом у експозеу вели, да без контроле не може бити успјеха у

спровођењу одредаба овог основног организационог Закона Државе.

Сматрам да је овим законским предлогом у пуној мери загарантована контрола, којом ће да се заштити буџетска равнотежа, да се спријече буџетске повреде; да се спречава неовлаштено трошење расхода, прекорачење кредита, вирманисање, употреба кредита на оно на шта нису намењени; да се спречава избјегавање најпогоднијег закључивања уговора. Шта више, по мом мишљењу може се рећи да је дух новог закона такав, да ће та контрола да дјелује такође едукативно и на наредбодавца тако, да се што прије у домену државног газдинства удумаћи и потпуно устали апсолутна честитост и успјешност у господарењу, што су први услови сваке управе. „Lauterkeit und Wirtschaftlichkeit sind die erste Voraussetzung aller Verwaltung« прокламује модерно њемачко законодавство као главно начело у овој организационој законској материји. Господин Министар финансија у својој експозеу тачно вели, да је садашњи Закон о државном рачуноводству у својим основним начелима добар и да у та начела није требало дирати. Трѣбало је само у новом предлогу уклонити све оне недостатке старог закона, који стоје на путу брзом, добром и лако извршењу његовом.

У погледу основних одредаба и одредаба за изградњу државног буџета нови предлог има много предности пред старим законом. По мом мишљењу предлог је добро урадио што је остао при издвајању буџета опште државне управе од управе државних предузећа и установа, и тиме правилно оцијенио, да се и поред свих оправданих приговора не треба одрећи неминовних користи од ове лиоубе.

У погледу начела буџетске потпуности предлог показује према ранијем закону знатне предности. Бојим се само, да ће § 13, којим се одређује да по истеку буџетске године престају важити доталање одредбе Финансијског закона, довести до тога, да ће те одредбе, уколико ће и даље постојати потреба за њихово даље важење, ипак морати бити примјенљиве, уколико се благовремено не донесу нове одредбе и то силом саме потребе, што ће значити стварање једног стања, које би требало избјећи.

Одличне су у новом предлогу систематске и добро промишљене одредбе које хоће да учине крај ранијим негодним праксама у погледу обавеза из ранијих година, и њих треба у сваком погледу поздравити и са њима се сагласити.

Сврхисходне су и одредбе о књижењу стања и вриједности државне имовине. Трѣбало би жељети да се нађе начин да се обезбиједи хитан рад око прикупљања података у ту сврху са стране државних рачуноводстава, и онда да се у самом закону рок за ступање на снагу те одредбе скрати, како би се што прије дошло до толико потребног јасног приказа стања и вриједности цјелокупне државне имовине.

Завршни рачун по новом предлогу показује знатан и пожељан напредак према ранијем закону. Мени изгледа да је томе циљ да се у завршном рачуну јасно покаже истинит успјех цјелокупног пословања, постигнут на најбољи могући начин.

Благајник по новом закону престаје да буде рачунополагач. Тиме је дата основна одредба, на коју се надовезују и остале неке успешне одредбе

у новом закону, а са сврхом да се отклоне досадашње незгоде са недогледним затезањима у исплатама, које толико штете углед и кредит наше државе.

Одредбе у глави о уговорима у новом закону, којима се наредбодавчеве радње код закључења уговора доводе у везу са одредбама о извршењу буџета, а којих у старом закону и није било, срећно су редиговане, и ово питање, по моме мишљењу, успешно је ријешено.

Регулише се једнаком исцрпношћу и јавно надметање, начин закључивања уговора директним погодбом или по писменим понудама.

Задатак новог закона да омогући што брже и правилније отправљање послова без икаквих формалности, по мом је мишљењу ријешен врло добро. Сретне су у том правцу одредбе новог закона, којима функција Одбора за оцјену државних набавака постаје превентивна умјесто, као што је до сада била, апробативна, за све послове до износа од 3.000.000 динара. За то су и тачни разлози експозеа изнијети о штетним посљедицама услијед поништавања и затезања, како је то до сада било, а од чега је и опет државна каса трпила недогледну штету.

Како би ова превентивна функција за оцјену државних набавака била што савшенија и давала што више користи, мислим да би било пожељно кад би се усвојио предлог трговачких и индустријских комора наше државе, да у том Одбору буде Министарство трговине и индустрије јаче заступано и да се у Одбору прими савјетодавна сарадња трговачких, индустријских и занатских комора. Нови закон нарочито омогућује, да се непосредне погодбе врше хитно, дочим се је по данашњем закону и та директна погодба често отезала толико, да је до њене реализације долазило исто као и путем јавног надметања.

Олакшице дате у погледу склапања уговора са државним привредним предузећима и установама мислим да задовољавају. Треба поздравити одредбу о могућности дјелимичног преноса наредбодавног права без обзира на вредност посла. Тако од сада неће морати сваки такав предмет да ријеша лично сам Министар.

Заштита државних интереса у глави о уговорима успјешно је проведена. Настоји се да се отежавају злоупотребе и неправилности нарочито од стране оних, који зарађују и живе од одустајања код надметања, уцјењујући правог досталца, који опет мора ту материјалну жртву да пребаци на државну касу. Надлежност за измјену уговора и одлагање рокова пребачена је од Државног савјета на Министра финансија и Министарски савјет, по саслушању Одбора за оцјену државних набавака, у коме ће у том случају да учествују и по један претставник Главне контроле и Државног савјета. Треба похвалити и одредбу којом се даје право савговорачу да тражи образовање вјештачке комисије, ако није сагласан са комисијом која прима посао.

Похвалан је § 179 предлога, којим се оставља да се питања о заштити домаће индустрије и рачуности регулишу уредбама Министарског савета. Не знам је ли сретно ријешење, кад се законом одређује за стране производе повластица од максимално 15% понуђених цијена.

Мислим, да је требало оставити Министар-

ском савјету да може учинити и изнимку од тога, баш с обзиром на данашње тешке економске прилике, гдје поједине државе покушавају дампингом да повисе свој експорт. У том случају биће маржа од 15% сигурно премалена.

Доносећи четврту главу о државним привредним предузећима и установама, нови Закон удоваљава једној хитној и важној потреби, потреби која је од највеће важности за државну привреду. Мислим да је требало покушати наћи законске мјере, да се код састава Управног одбора државних привредних предузећа води рачуна о њиховој стручности.

Свакако, мислим, да је овим успјешним законским одредбама утрт пут модерној комерцијализацији државних привредних предузећа и установа, али ипак без опасности по државне интересе. Док је досадашњи Закон имао у виду само руковање касом и материјалом, нови Закон данашња модерне и потпуне одредбе о државној имовини.

Све у свему, господо сенатори, овај је законски предлог успео и мени се чини, да га треба убројити међу најбоље наше законске предлоге. Он је водио рачуна о модерној легислативној техници у другим државама у великој мјери и ја сам сигуран, да ће овај Закон нашој држави донијети велике користи. (Бурно одобравање).

Господо сенатори, обзиром на опозициони став који је заузео Народни клуб и разлоге који су га руководили, ми не тласамо за овај Закон.

Претседник др. Љубомир Томашић: Пошто се нико више није јавио за реч, објављујем да је начелни претрес завршен. Прелазимо на гласање. Гласаће се „за“ и „против“. Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар Асим Алибеговић прозива господу сенаторе и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — за
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Анић Лазар — за
 Арнаутовић Шефир — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — за
 Видаковић Антун — отсутан
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — за
 Врбанић др. Милан — за
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — за
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за
 Иванишевић Дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Степан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за

Ковачевић Томо — за
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Бура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — за
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — за
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — отсутан
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — за
 Муфтић Салем — за
 Немец др. Јосип — за
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Пајо — за
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за
 Поповић Матија — отсутан
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — за
 Радуловић Марко — за
 Рајар др. Јанко — за
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — за
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Џафер — отсутан
 Тешлић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — за
 Томић Светозар — за
 Тринајстић др. Динко — за
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — за
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — отсутан
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Миловац — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Претседник др. Љубомир Томашић: Изволите, господо сенатори, чути резултат гласања. Гласало је свега 64 сенатора и сви су гласали за овај законски предлог. Према томе оглашљујем да је овај законски предлог у начелу прихваћен.

Прелазимо на претрес законског предлога у појединостима. Молим господина известиоца да чита поједине параграфе законског предлога.

Извештач Светозар Томић прочита уводна наређења и § 1 предлога закона о државном рачуноводству.

Претседник др. Љубомир Томашић: Прелазимо на гласање. Ко је за то да се § 1 прими нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе). Пошто сви седе, објављујем да је § 1

предлога закона о државном рачуноводству примљен.

За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу предлога закона о државном рачуноводству, у смислу одредбе члана 55 Закона о пословном реду у Сенату, примио без дискусије све параграфе овог законског предлога и то од § 2 до закључно § 246.

Претседник др. Љубомир Томашић: Објављујем да је овај законски предлог прихваћен и у појединостима.

Прелазимо на коначно гласање. Гласаће се са „за” и „против”. Молим господина секретара да изврши прозивку.

Секретар Асим Алибеговић прозива сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — за
 Алкалај др. Исак — за
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Анић Лазар — за
 Арнаутовић Шефир — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — отсутан
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — за
 Врбанић др. Милан — за
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — за
 Добришић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан.
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за
 Иванишевић Дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Ђура — отсутан
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — за
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — за
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — отсутан
 Мићић др. Мића — за
 Михалчић Стеван — за
 Муфтић Салем — за
 Немец др. Јосип — за
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Пајо — за
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — за
 Плој др. Мирослав — за
 Поповић Дака — за

Поповић Матија — отсутан
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — за
 Радуловић Марко — за
 Рајар др. Јанко — за
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — за
 Смиљанић Крста — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — за
 Сулејмановић др. Џафер — отсутан
 Теслић Петар — отсутан
 Тимотијевић Коста — за
 Томић Светозар — за
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — отсутан
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — отсутан
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Претседник др. Љубомир Томашић: Господо сенатори, изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 58 г.г. сенатора и сви су гласали са „за”. Према томе објављујем, да је Сенат примио предлог закона о државном рачуноводству онако како је примљен у Народној скупштини. (Бурни плесак и повици: Живео!).

Господо сенатори, одређујем одмор од 5 минута.

После одмора.

Претседник др. Љубомир Томашић: Седница се наставља. Прелазимо на трећу тачку дневног реда: претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу закона о државном правобраништву. Молим г. известноца сенатора др. Равнихара да прочита извештај Одбора.

Извештај др. Владимира Равнихар: Пре него што уђем у меритум свога извештаја допустите ми да Вам прочитам писмени извештај Одбора који је проучио законски предлог (чита):

С Е Н А Т
 КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
 Финансијски одбор
 Бр. 81/34

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
 БЕОГРАД

Финансијски одбор Сената Краљевине Југославије узео је на данашњој својој седници у претрес предлог Закона о државном правобраништву и саобразно акту Претседништва Сената Бр. 2350 од 9 јула 1934 године, подноси овај

ИЗВЕШТАЈ:

Финансијски одбор на данашњој својој седници, пошто је свестрано проучио упућени му предлог Закона о државном правобраниоштву решио је да предложи Сенату, да овај законски предлог усвоји у целости у редакцији како га је Народна скупштина усвојила и Сенату на рад упутила.

Стога је част Финансијском одбору предложити Сенату, да овај законски предлог изволи примити онако како га је Народна скупштина усвојила.

За известиоца одређен је сенатор г. др. Владимир Равнихар.

11 јула 1934 године
Београд.

Претседник
Финансијског одбора,
Инж. Д. Поповић, с. р.

Секретар,
Свет. Томић, с. р.

ЧЛАНОВИ:

О. Виловић, с. р.
Спира Хаџи-Ристић, с. р.
Др. Равнихар, с. р.
Б. Гавриловић, с. р.
М. Марјановић, с. р.
Мил. Ж. Јовановић, с. р.
Јов. Бањанин, с. р.
Др. Шверљуга, с. р.

Господо сенатори, правна институција државног правобраниоштва, која је предмет предложеног закона, није никаква новина у нашој држави. Она је у начелу постојала пре уједињења нашега народа на свима правним подручјима наше државе, и ако различитог назива и различите организације на основу појединачних закона и одржала је своју позицију и после уједињења. Било је више покушаја да се донесе јединствен закон о државном правобраниоштву за целу земљу и ти покушаји чињени су почев од 1925 године на надаље. Не постоји нарочита потреба да у појединостима износим све фазе кроз које је прошла ова озбиљна намера да се створи једна јединствена и систематски сређена организација државног правобраниоштва. На једној страни показивала се све већа важност правобранилачке службе, коју као и све модерне државе не може мимоићи ни наша земља, а са друге стране указивала се управо услед тога велика потреба јединственог закона који би важио на свима правним подручјима наше јединствене државе, која су до недавна била одвојена појединачним законима. Закон, који је предложен од стране г. Министра финансија, можемо упоредити са низом закона који имају за циљ изједначење законодавства у нашој држави па је услед тога иницијатива г. Министра финансија достојна сваке похвале.

Закон у овако предложеној форми потпуно одговара своме циљу. Он је израђен после свестраног консултовања свију меродавних фактора, и нарочито после консултовања самих државних правобраниоштва, која постоје на различитим правним подручјима наше државе. Као такав предложени закон има за циљ да потпуно очува правни континуитет. Ипак му је успело да своје норме смотрено примењује на данашње наше прилике и специфичне потребе наше државе као јединствене заједнице.

Господо сенатори, државно правобраниоштво има на првом месту за задатак да штити имовно-правне интересе наше државе и то као орган Министра финансија као врховног чувара тих интереса. Државно правобраниоштво је адвокат државе у цивилним стварима, што је било на пример за подручје Приморске бановине чак и изражено у називу „Финансијско одвјетништво”. Ову заштиту врши државно правобраниоштво на овај начин: а) заступањем државе пред судовима, властима и свим физичким правним лицима; б) давањем правних мишљења државним властима по свима важним питањима; ц) испитивање формалне исправности уговора који се закључују за државу или које закључују и друга правна лица или установе. Државно правобраниоштво ради наиме и за друга правна лица и установе као њихов заступник на основу нарочитих закона који су већ донети или треба да се донесу.

На челу државног правобраниоштва стоји Врховно државно правобраниоштво, установљено при Министарству финансија, а које врши надзор и функцију више инстанције над радом појединих државних правобраниоштава и расправља сукобе надлежности као и сва остала спорна питања између појединих правобраниоштава. Ова правобраниоштва постоје у седишту сваког Апелационог суда са територијалном надлежношћу ових судова.

Што се тиче саме организације потребно је напоменути још један важан орган, а то је Стални правнички одбор који је састављен из више правних стручњака и постоји при Врховном државном правобраниоштву као саветодавни орган, који даје на захтев Министра финансија правничка мишљења по свим крупнијим и правно-компликованим питањима. И Стални правнички одбор није никаква новина. Он је постојао при Државном правобраниоштву пређашње Краљевине Србије, као и при Генералној дирекцији државног правобраниоштва за све време док је она постојала, те се постојање ове институције у пракси показало веома корисним. Читава III глава закона посвећена је овој институцији.

Глава друга Закона обухвата поступак у коме је изражено лепо начело, да се у првом реду неспорним путем заштите државни интереси и да се по могућности избегне спор. Истоме циљу треба да послужи одредба о признању и поравнању, као и пропис под којим условом се може одустати од употребе правнога средства.

Једино Државно правобраниоштво може за државу подизати тужбе и давати одговоре на тужбе подигнуте против државе, уколико према досадашњим прописима појединачних закона појединим надлештвима и установама не припада право да воде спорове у име државе. Спорове са државом могу судити само редовни државни судови, а нипошто изабрани, берзански и остали судови.

Питање о поступку ради наплате новчаних потраживања од државе, нарочито на темељу правомоћних судских одлука, решено је на један једноставан и целисходан начин. То је било потребно у толико више, што је ово питање било до сада предмет читаве једне јудикатуре, која је овај предмет неједнако третирала. У вези с тиме регулисано је и питање, на коју се државну имовину може спроводити извршење. Дотични пропис треба сма-

трати као једну целисходну надопуну Закону о извршењу и обезбеђењу од 9 јула 1930 године.

Из процесуално-економских разлога овлаштен је државни правобранилац да заступање у партицама ван седишта државног правобраниоштва повери и судским чиновницима као и чиновницима других струка, а у надлештвима где постоје шефови правних отсека или правни референти ови су овлаштени да могу државу заступати, али и то само у споровима који долазе у надлежност Среских судова. Међутим и ове спорове у Апелацији мора водити државни правобранилац.

Министру финансија придржано је право да пропише ближе одредбе о раду Државног правобраниоштва, а тиме донекле и да констатује и законске прописе уколико би они омогућавали у пракси различиту примену.

Глава IV Закона расправља о особљу државног правобраниоштва, док се у глави V налазе извесна прелазна наређења која су потребна да се постепено изврши изједначење које је намеравано у духу самога закона, а којој сврси треба да послужи и у Закону одређена *vacatio legis* од 90 дана.

Овим Законом је дакле једна корисна и за државне интересе потребна институција добила своју кодификацију; коју можемо означити као веома корисну и потребну. У томе смислу могу само да, у име Одбора који је проучио овај законски предлог, топло препоручим да Високи Сенат прими овај законски предлог онако како га је примила и Народна скупштина. (Аплауз).

Претседник др. Љубомир Томашић: Отварам начелни претрес. Реч има г. Министар финансија.

Мин. финансија др. Милорад Ђорђевић: Господо сенатори, ваш г. известилац олакшао је много моју улогу у претресу овог законског предлога. Он вам је лепо, потпуно и речито приказао значај и основне карактеристике овог законског предлога и њезине нове основне одредбе. Тиме је мени ускратио потпуно потребу да ма што даље говорим, јер би у ствари требало да само понављам оно што је речено. Ја то нећу чинити, него ћу само извршити пријатну дужност да г. известиоцу захвалим од срца на томе и да вас замолим да овај законски предлог прихватите.

Претседник др. Љубомир Томашић: Пошто се нико више није јавио за реч, оглашујем да је начелни претрес завршен. Сад прелазимо на гласање овога Законског предлога у начелу. Гласаће се са „за“ и „против“. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар Асим Алибеговић: прозива господу сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — за
Алкалај др. Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан
Анић Лазар — за
Арнаутовић Шефир — за
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антуан — отсутан
Видаковић Љубомир — отсутан
Виловић Осман — за
Врбанић др. Милан — за
Вујић Павле — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Људевит — отсутан

Глушац др. Васо — за
Грасл др. Георг — за
Грегорић др. Густав — за
Десница др. Урош — отсутан
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — отсутан
Живановић Јеремија — за
Зец др. Петар — за
Иванишевић Дон Фран — за
Ивановић Драгољуб — отсутан
Ивковић др. Момчило — за
Илићановић Димитрије — отсутан
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — отсутан
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан
Котур др. Ђура — отсутан
Круљ др. Урош — за
Кукуљевић-Сакцински Фран — за
Љубибратић др. Саво — за
Мажуранић др. Желимир — отсутан
Мајстровић др. Иван — за
Марјановић Милан — за
Махмутбеговић Сефедин — отсутан
Мићић др. Мића — за
Михалцић Стеван — за
Муфтић Салем — отсутан
Немец др. Јосип — за
Нешковић Јован — за
Новак др. Фран — отсутан
Обрадовић Пајо — за
Павелић др. Анте — отсутан
Петровић Добросав — отсутан
Плој др. Мирослав — за
Поповић Дака — за
Поповић Матија — отсутан
Поповић Милан — отсутан
Равнихар др. Владимир — за
Радовановић Крста — за
Радуловић Марко — за
Рајар др. Јанко — отсутан
Рожић др. Валентин — отсутан
Самуровић Јанко — за
Симоновић Милан — за
Смиљанић Крста — за
Станковић Јован — отсутан
Станковић др. Раденко — за
Сулејмановић др. Џафер — отсутан
Теслић Петар — отсутан
Тимотијевић Коста — за
Томић Светозар — за
Тринајстић др. Динко — за
Убавић Павле — отсутан
Улмански др. Саво — за
Франгеш др. Отон — за
Хаџи-Бошковић Трајко — за
Хаџи-Ристић Спира — за
Хрибар Иван — отсутан
Цветковић Јордан — за
Церовић Гаврило — за
Цаковић Милован — за
Шверљуга др. Станко — отсутан
Шиловић др. Јосип — за
Шола Атанасије — за
Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Претседник др. Љубомир Томашић: Изволите, господо, чути резултат гласања. Гласало је укупно 50 сенатора и сви су гласали „за”. Према томе оглашујем да је овај Законски предлог у начелу прихваћен. Прелазимо на претрес у појединостима. Гласаће се седењем и устајањем. Господа сенатори који буду за пријем појединих параграфа овог Законског предлога изволеће седети, а који буду против изволеће устати. Молим г. известиоца да чита поједине параграфе.

Извештач др. Владимир Равнихар прочита § 1 предлога Закона о државном правобраниоштву.

Претседник др. Љубомир Томашић: Ко је за то, да се § 1 прими нека изволи седети, а ко је против нека изволи устати. (Сви седе).

Пошто су сви седели, објављујем да је § 1 овог законског предлога примљен.

За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу предлога Закона о државном правобраниоштву, у смислу одредбе чл. 55 Закона о пословном реду у Сенату, примио без дискусије све параграфе овог законског предлога, и то од § 2 до § 55 закључно.

Претседник др. Љубомир Томашић: Тиме је овај законски предлог прихваћен и у појединостима.

Прелазимо на коначно гласање. Гласаће се појединачно са „за” и „против”.

Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар Асим Алибеговић прозива г. г. сенаторе, који су гласали овако:

Алибеговић Асим — за
Алкалај др. Исак — за
Алтипармаковић Јован — отсутан
Анић Лазар — за
Арнаутовић Шефир — за
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — за
Видаковић Антун — отсутан
Видаковић Љубомир — за
Виловић Осман — за
Врбанић др. Милан — за
Вујић Павле — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Људевит — отсутан
Глушац др. Васо — за
Грасл др. Георг — за
Грегорић др. Густав — за
Десница др. Урош — за
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — отсутан
Живановић Јеремија — за
Зећ др. Петар — за
Иванишевић Дон Фран — за
Ивановић Драгољуб — отсутан
Ивковић др. Момчило — за
Илићановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — отсутан
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан
Котур др. Ђура — за

Круљ др. Урош — за
Кукуљевић-Сакцински Фран — за
Љубибратић др. Саво — за
Мажуранић др. Желимир — отсутан
Мајстровић др. Иван — за
Марјановић Милан — за
Махмутбеговић Сефедин — отсутан
Мићић др. Мића — за
Михалцић Стјепан — за
Муфтић Салем — отсутан
Немец др. Јосип — за
Нешковић Јован — за
Новак др. Фран — за
Обрадовић Пајо — за
Павелић др. Анте — отсутан
Петровић Добросав — отсутан
Плој др. Мирослав — за
Поповић Дака — за
Поповић Матија — отсутан
Поповић Милан — отсутан
Равнихар др. Владимир — за
Радовановић Крста — за
Радуловић Марко — за
Рајар др. Јанко — отсутан
Рожић др. Валентин — отсутан
Самуровић Јанко — за
Симоновић Милан — за
Смиљанић Крста — за
Станковић Јован — отсутан
Станковић др. Раденко — за
Сулејмановић др. Џафер — отсутан
Теслић Петар — отсутан
Тимотијевић Коста — за
Томић Светозар — за
Тринајстић др. Динко — за
Убавић Павле — отсутан
Улмански др. Саво — за
Франгеш др. Отон — за
Хаџи-Бошковић Трајко — за
Хаџи-Ристић Спира — за
Хрибар Иван — отсутан
Цветковић Јордан — за
Церовић Гаврило — за
Џаковић Милован — за
Шверљуга др. Станко — отсутан
Шиловић др. Јосип — за
Шола Атанасије — за
Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Претседник др. Љубомир Томашић: Изволите, господо сенатори, чути резултат гласања. Гласало је укупно 56 сенатора и сви су гласали „за”. Према томе оглашујем да је Сенат прихватио предлог Закона о државном правобраниоштву потпуно онако како га је прихватила и Народна скупштина.

Тиме је данашњи дневни ред исцрпљен. Са вашим приволом, господо сенатори, за наредну седницу предлажем следећи дневни ред:

1) Претрес извештаја о предлогу закона о градским општинама и

2) Претрес извештаја Имуניתетног одбора од 11-VII-1934 године о захтеву г. Министра правде за издавање сенатора суду.

Прихваћа ли Сенат овај дневни ред? (Прихваћа). Према томе оглашујем данашњу седницу закљученом, а наредну заказујем за сутра 13 о. м. у 9.30 часова пре подне.

Седница је закључена у 13 часова.

